

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення курсу

ОБЛІК ЦІННИХ ПАПЕРІВ

*(для студентів 5 курсу заочної форми навчання
спеціальності 7.03050901 «Облік і аудит»)*

**ХАРКІВ
ХНАМГ
2012**

Методичні вказівки до самостійного вивчення курсу «Облік цінних паперів» (для студентів 5 курсу заочної форми навчання спеціальності 7.03050901 «Облік і аудит») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: А. Є. Ачкасов, А. П. Косяк. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 30 с.

Укладачі: **А. Є. Ачкасов**
А. П. Косяк

Рецензент: к.е.н., доц. О. В. Васильєв

Рекомендовано кафедрою економіки підприємства міського господарства факультету післядипломної освіти і заочного навчання, протокол № 1 від «31» серпня 2011 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Загальні положення	5
2. Зміст дисципліни	6
Модуль 1. Облік цінних паперів	6
Змістовий модуль 1.1 Загальна економіко-правова характеристика фондового ринку й облік цінних паперів	6
Тема 1. Загальна економіко-правова характеристика фондового ринку	6
Запитання для самоперевірки знань за темою 1	6
Контрольні тести до теми 1	7
Тема 2. Акції підприємства та умови їх випуску	9
Запитання для самоперевірки знань за темою 2	9
Контрольні тести до теми 2	9
Тема 3. Облігації підприємства та їх облік	12
Запитання для самоперевірки знань за темою 3	12
Контрольні тести до теми 3	13
Змістовий модуль 1.2 Цінні папери в господарській діяльності та їх облік ..	15
Тема 4. Обіг векселів	15
Запитання для самоперевірки знань за темою 4	15
Контрольні тести до теми 4.....	15
Тема 5. Облік ощадних сертифікатів	17
Запитання для самоперевірки знань за темою 5.....	17
Контрольні тести до теми 5	18
Тема 6. Облік казначейських зобов'язань	19
Запитання для самоперевірки знань за темою 6	19
Контрольні тести до теми 6	19
3. Глосарій	21
Список джерел	28

ВСТУП

Цінні папери – це документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають відносини між особою, яка їх розмістила (видала), і власником, передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їхнього розміщення, а також можливість передачі прав, що впливають із цих документів іншим особам.

Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480-IV від 23. 02. 2006 р. регулює відносини, що виникають під час розміщення, обігу цінних паперів і провадження професійної діяльності на фондовому ринку, із метою забезпечення відкритості й ефективності функціонування фондового ринку.

Фондовий ринок (ринок цінних паперів) – сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу й обліку цінних паперів і похідних (деривативів). На фондовому ринку України діють акції, державні та муніципальні облігації внутрішньої позики, облігації підприємницьких структур, казначейські зобов'язання, ощадні сертифікати, державні й компенсаційні сертифікати, житлові чеки, інвестиційні сертифікати, облігації зовнішньої позики.

Сучасний фінансовий ринок – складна структура з багатьма учасниками, що оперують різноманітними фінансовими інструментами та виконують багато функцій із обслуговування й управління усіма економічними процесами. Ринок цінних паперів становить особливий сегмент фінансового ринку, на якому складаються відносини купівлі-продажу спеціальних документів (цінних паперів), які мають вартість, вільно обертаються та засвідчують відносини співволодіння, займу й похідні від них між тими, хто залучає ресурси, випускаючи цінні папери (емітентами), і тими, хто їх купує (інвесторами), опосередкований здебільшого участю особливих суб'єктів підприємницької діяльності – фінансових посередників.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Дисципліна «Облік цінних паперів» вивчається студентами (слухачами) на 5-у курсі в 10-у семестрі, за освітньо-професійною програмою має статус вибіркової (спеціальність 7.03050901 – «Облік і аудит»). За робочим планом навчального процесу на оволодіння курсом відведено 2 кредити ECTS, загальна кількість годин складає 72 год., аудиторні заняття – 10 год., у тому числі, лекційних – 6 год., практичних – 4 год., обсяг самостійної роботи студентів (слухачів) складає 62 год., із них 10 год. призначено для контрольної роботи, підсумковий контроль – залік.

Завдання курсу «Облік цінних паперів»:

- вивчення теоретичних і методичних обґрунтувань обертання цінних паперів на Україні;
- вивчення теоретичних обґрунтувань організації бухгалтерського обліку цінних паперів;
- ознайомлення з господарськими операціями з обліку цінних паперів на підприємстві.

Мета курсу «Облік цінних паперів» – вивчити облік специфічних товарів, які обертаються на фінансовому ринку (цінні папери). Останні повинні мати наступні характеристики:

- стандарт – напис емітента, сума, дохід, інформація про емітента;
- ринковість – підтвердження того, що певні цінні папери можуть обертатися на ринку;
- ліквідність – свідчення того, що цінні папери можуть бути реалізовані без великих утрат;
- керованість державою – наявність стандартів, реєстрація емісії.

Предметом вивчення є технологія обліку сегмента фінансового ринку як багатофункційної системи, фінансових послуг, суб'єктів і функцій фінансового ринку.

Після вивчення курсу студенти(слухачі) повинні вміти:

- 1) визначати нормативно-законодавчі умови випуску та обігу належних цінних паперів;
- 2) розуміти вимоги випуску акцій підприємства, їх забезпечення, вторинного випуску та виплати дивідендів;
- 3) обліковувати викуп та обмін на інші цінні папери (Блок 1. Блок 2);
- 4) визначати вимоги випуску облігацій;
- 5) розуміти умови випуску облігацій з дисконтом або з премією;
- 6) розраховувати ефективну ставку відсотку для різних умов емісії;
- 7) здійснювати облік придбання векселів, їх види та особливості обігу;
- 8) обліковувати видачу векселів в обмін на товари та послуги (Блок 3. Блок 4).

2. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ОБЛІК ЦІННИХ ПАПЕРІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.1 ЗАГАЛЬНА ЕКОНОМІКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ФОНДОВОГО РИНКУ Й ОБЛІК ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Тема 1. Загальна економіко-правова характеристика фондового ринку

Поняття фондового ринку. Регулювання ринку цінних паперів. Види цінних паперів. Основні властивості цінних паперів. Ліквідні й неліквідні цінні папери. Цінні папери іменні й на пред'явника. Типи операцій із цінними паперами.

Запитання для самоперевірки знань за темою 1

1. Який Закон України регламентує цінні папери та фондову біржу?
2. Визначте термін «фондовий ринок».
3. Назвіть основні функції фондового ринку.
4. Назвіть види цінних паперів.
5. Який державний орган здійснює регулювання цінних паперів?

Контрольні тести до теми 1

1. Державне регулювання фондового ринку виконується шляхом:

- а) прийняття законодавчих актів;
- б) ліцензування професійної діяльності на фондовому ринку;
- в) контролю за діяльністю на фондовому ринку;
- г) кожна відповідь вірна.

2. Суб'єкти, які обслуговують фондовий ринок України:

- а) Донецька фондова біржа;
- б) Київська міжнародна фондова біржа та Придніпровська фондова біржа;
- в) Українська фондова біржа, Українська міжбанківська валютна біржа;

Український центр сертифікатних аукціонів;

- г) Кримська фондова біржа.

3. Хто за законодавством України має право надавати висновки про зарахування цінних паперів до того чи іншого виду?

- а) Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку (ДКЦПФР);
- б) Кабінет міністрів України (КМУ);
- в) Конституційний суд України;
- г) Міністерство фінансів України (МФУ).

4. Голова Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку призначається:

- а) Верховною Радою України;
- б) Прем'єр-міністром України;
- в) Президентом України;
- г) Кабінетом міністрів України.

5. Дозвіл на емісію й обіг корпоративних цінних паперів видає:

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Фонд державного майна України;

- в) Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку;
- г) усі вище зазначені державні органи.

6. Відповідно до Закону України «Про цінні папери й фондову біржу»

цінними паперами є:

- а) акції й облігації;
- б) довгострокові та середньострокові казначейські зобов'язання;
- в) інвестиційні сертифікати;
- г) векселі.

7. Суб'єкти ринку цінних паперів – це:

- а) емітенти;
- б) інвестори;
- в) емітенти й інвестори;
- г) емітенти, інвестори й торговці цінними паперами.

8. Основні властивості цінних паперів:

- а) доступність для цивільного обігу, серійність, документальність;
- б) прибутковість ЦП, ліквідність ЦП, ризик;
- в) обов'язковість виконання і строк існування цінних паперів.

9. Державні органи, що регулюють ринок цінних паперів:

- а) Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Національний банк України;
- г) Міністерство економіки.

10. Типи операцій із цінними паперами – цінні папери власної емісії:

- а) емісія (випуск);
- б) ремісія (вилучення), анулювання;
- в) продаж, обмін, викуп;
- г) усе вище перераховане.

Тема 2. Акції підприємства та умови їх випуску

Визначення терміна «акція». Види акцій. Види цін на акції. Придбання товариством власних акцій. Реалізація товариством власних акцій. Анулювання товариством власних акцій. Оподаткування податком з доходів фізичних осіб під час продажу акцій. Облік бланків акцій. Облік операцій із акціями.

Запитання для самоперевірки знань за темою 2

1. Подайте визначення терміна «акція».
2. Назвіть види акцій.
3. Назвіть види цін на акції.
4. На підставі чого здійснюється придбання, реалізація й анулювання власних акцій?
5. Назвіть рахунки та субрахунки, на яких ведеться облік розрахунків із акціонерами.
6. Назвіть рахунки та субрахунки, на яких ведеться облік акцій.

Контрольні тести до теми 2

1. Що вважається найбільш ризикованими формами інвестицій:

- а) державні облігації;
- б) ощадні рахунки в комерційних банках;
- в) корпоративні облігації;
- г) акції, які котируються на біржах.

2. Акція – це цінний папір, що надає право:

- а) на отримання дивідендів, якщо акціонерне товариство приймає рішення про їхню виплату;
- б) на участь у керуванні акціонерним товариством;
- в) на пільги, передбачені Уставом акціонерного товариства;
- г) усі відповіді не правильні.

3. Акціонерне товариство може випускати привілейовані акції на суму:

- а) не більше 1000 неоподатковуваних мінімумів;
- б) не більше 25 % від статутного фонду;
- в) не більше 30 % від статутного фонду;
- г) не більше 30 % від вартості емісії простих акцій.

4. Проста акція надає її власникові право:

- а) на отримання певних дивідендів;
- б) у будь-який момент зажадати викупу акцій;
- в) на одержання частини прибутку акціонерного товариства у вигляді дивідендів;
- г) усе вище зазначене.

5. Акціонери відповідають за зобов'язаннями:

- а) у межах вартості акцій, які їм належать;
- б) додаткового майна, яке їм належить;
- в) в обсягах, установлених загальними зборами акціонерів;
- г) у межах, установлених господарським судом.

6. Придбані акціонерним товариством (АТ) власні акції мають реалізуватися або анулюватися:

- а) протягом шести місяців;
- б) протягом дев'яти місяців;
- в) протягом одного року;
- г) відповідно до Уставу акціонерного товариства (АТ).

7. Чи має право акціонерне товариство приймати від засновників за сплату акцій матеріальні цінності й нематеріальні активи?

- а) ні, не має права;
- б) так, має право;
- в) так, має право за умови, якщо воно діє у формі закритого акціонерного товариства (ЗАТ);
- г) має право тільки за умови, якщо воно діє у формі відкритого акціонерного товариства (ВАТ).

8. *Акція може одночасно належати:*

- а) тільки одній особі;
- б) не більше ніж двом особам;
- в) не більше ніж трьом особам;
- г) будь-якій кількості осіб.

9. *Чи має право голосу на загальних зборах акціонерів власник арештованих акцій?*

- а) ні, не має;
- б) так має, якщо немає відповідних обмежень за рішенням суду;
- в) так має без усяких обмежень.

10. *Розмір дивідендів за простими акціями розраховується:*

- а) як частка від розподілу чистого прибутку акціонерного товариства на кількість акцій;
- б) як частка від розподілу балансового прибутку на кількість акцій;
- в) як відсоток до курсової вартості на дату нарахування дивідендів;
- г) як частка від розподілу частини чистого прибутку на загальну кількість акцій у акціонерів.

11. *На одержання фіксованих дивідендів мають право власники:*

- а) простих акцій;
- б) конвертованих облігацій;
- в) привілейованих акцій;
- г) ощадних сертифікатів.

12. *Операції, пов'язані з поділом, консолідацією або конвертацією акцій, уважаються:*

- а) емісійними операціями;
- б) корпоративними операціями;
- в) обліковими операціями;
- г) усі відповіді вірні.

13. Дисконт – це різниця між:

- а) ринковою вартістю цінних паперів і номіналом, якщо вона продається дешевше за номінал;
- б) номінальною вартістю цінних паперів і ринковою ціною, якщо остання є вищою;
- в) номінальною вартістю цінних паперів і емісійною ціною, якщо остання є вищою;
- г) усі відповіді вірні.

14. Сертифікат акції є:

- а) цінним папером;
- б) бланком цінного паперу;
- в) випискою з рахунку;
- г) усі відповіді не правильні.

15. Власникам бездокументарних акцій видається наступний документ:

- а) сертифікат акцій;
- б) варрант на право одержання акції;
- в) коносамент про володіння акціями;
- г) виписка з рахунку цінних паперів.

Тема 3. Облігації підприємства та їх облік

Визначення терміна «облігація». Основні характеристики облігацій. Ціни на облігації: номінальна, ринкова (курсова), договірна (покупна). Випуск облігацій. Довгострокові зобов'язання. Облік бланків облігацій. Облік операцій із облігаціями.

Запитання для самоперевірки знань за темою 3

1. Подайте визначення терміна «облігація».
2. Назвіть види облігацій.
3. Назвіть види цін за облігаціями.

4. На якому рахунку ведеться облік бланків облігацій?
5. Які рахунки (субрахунки) призначені для обліку облігацій?

Контрольні тести до теми 3

1. В Україні облігації можуть випускатися:

- а) у національній валюті;
- б) в іноземній валюті;
- в) у подвійній номінації;
- г) немає жодної вірної відповіді.

2. Рішення про емісію облігацій підприємства приймається:

- а) емітентом;
- б) емітентом при узгодженні з місцевими органами влади;
- в) відповідно до рішень правління;
- г) за вказівкою Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку.

3. Облігації місцевих позик випускаються:

- а) іменні (у документарній формі);
- б) іменні (у бездокументарній формі);
- в) форма не регламентується;
- г) на пред'явника.

4. Доходи за облігаціями можуть сплачуватися:

- а) з чітко зазначеним і фіксованим відсотком;
- б) у вигляді дисконту під час продажу та з викупом за номіналом;
- в) у вигляді процентних платежів, що змінюються залежно від умов випуску;
- г) усе зазначене вище.

5. Власники облігацій мають право:

- а) одержати частину доходу емітента;
- б) одержати фіксований дохід;
- в) брати участь у керуванні емітентом;
- г) усі відповіді вірні.

6. Облігації має право випускати:

- а) акціонерне товариство;
- б) товариство з обмеженою відповідальністю;
- в) підприємства без державної частки майна;
- г) усі, відповіді не правильні.

7. Акціонерне товариство може випускати облігації на суму:

- а) не більше 10 % від статутного капіталу;
- б) не більше 100 % від статутного капіталу;
- в) не більше 15 % від суми активів;
- г) без жодних обмежень.

8. За строками облігації бувають наступних видів:

- а) короткострокові (1 – 3 роки);
- б) короткострокові (1 – 3 роки), середньострокові (3 – 7 років);
- в) короткострокові (1 – 3 роки), середньострокові (3 – 7 років) і довгострокові (7 – 20 років);
- г) середньострокові (3 – 7 років) і довгострокові (7 – 20 років).

9. Якщо процентні ставки на ринку зростають, то ринкові ціни облігацій:

- а) зростають;
- б) падають;
- в) залишаються без змін;
- г) між ними немає зв'язку.

10. Як можуть сплачуватися облігації місцевих позик під час купівлі?

- а) на вибір інвестора;
- б) внесенням майна;
- в) грошовими коштами;
- г) усі відповіді не правильні.

11. Випущено облігації на строк більше одного року за номінальною вартістю:

- а) Д^Т 521 К^Т 311; б) Д^Т 522 К^Т 311; в) Д^Т 311 К^Т 522; г) Д^Т 311 К^Т 521.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.2 ЦІННІ ПАПЕРИ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ ОБЛІК

Тема 4. Обіг векселів

Визначення терміна «вексель». Функції векселя. Види векселів, що застосовуються у вексельному обігу України. Простий вексель. Переказний вексель. Вексель імітується, як боргове зобов'язання. Облік придбання та використання бланків векселів. Рахунки, призначені для обліку вексельних операцій. Облік операцій із векселями.

Запитання для самоперевірки знань за темою 4

1. Подайте визначення терміна «вексель».
2. Назвіть основні функції векселя.
3. Назвіть види векселів.
4. Які рахунки (субрахунки) призначені для обліку векселів?

Контрольні тести до теми 4

1. Тратта – це:

- а) вимоги за векселем;
- б) Переказний вексель;
- в) фінансовий вексель без забезпечення;
- г) Простий вексель із індосаментом третій особі.

2. Гарантійний напис на векселі називається:

- а) акцепт;
- б) індосамент;
- в) цесія;
- г) аваль.

3. *Протест векселів – це:*

- а) дії векселедержателя з пред'явлення позову у випадку несплати боргу;
- б) дії векселедержателя з пред'явлення позову у випадку неправильного заповнення бланка векселя;
- в) офіційне нотаріальне посвідчення про те, що платіж був потрібний, але отриманий не був;
- г) усі відповіді не правильні.

4. *Акцепт – це:*

- а) поручительський напис на векселі;
- б) гарантійний внесок для наступної сплати векселя;
- в) згода на сплату грошових документів.

5. *Чи має право платник вносити зміни до тексту Переказного векселя при акцепті?*

- а) платник має право обмежити акцепт частиною суми та вносити будь-які зміни до тексту векселя;
- б) платник має право обмежити акцепт частиною суми й не може вносити зміни до векселя;
- в) платник може внести зміни тільки до авальованого векселя;
- г) платник може внести зміни в утримування векселя, не змінюючи суми платежу.

6. *Хто має право приймати рішення про емісію облігацій місцевих позик?*

- а) виконавчий комітет ради;
- б) державна адміністрація певного рівня;
- в) місцева рада;
- г) рада за узгодженням з адміністрацією.

7. *Дохід власників облігацій складається з:*

- а) процентних платежів за облігаціями;
- б) різниці в цінах купівлі і продажу;
- в) приросту вартості активів, придбаних емітентом за рахунок коштів емісії.

8. Які типи облігацій місцевих позик визначені українським законодавством?

а) процентні; б) цільові; в) дисконтні; г) конвертовані.

9. Кошти, отримані емітентом від розміщення емітованих облігацій:

а) обкладаються податком за пільговою ставкою в 15 %;

б) уключаються до складу валового доходу й обкладаються податком за ставкою 30 %;

в) обкладаються податком за пільговою ставкою в 10 %;

г) не підлягають оподаткуванню.

10. Отримано довгостроковий вексель від покупця в рахунок погашення заборгованості:

а) Д^Т 162 К^Т 377; б) Д^Т 377 К^Т 162; в) Д^Т 361 К^Т 162; г) Д^Т 162 К^Т 361.

11. Погашено довгостроковий вексель покупцем шляхом перерахування грошей на поточний рахунок:

а) Д^Т 311 К^Т 377; б) Д^Т 311 К^Т 685; в) Д^Т 311 К^Т 162; г) Д^Т 162 К^Т 311.

12. Отримано короткостроковий вексель як забезпечення заборгованості від покупців і замовників у національній валюті:

а) Д^Т 342 К^Т 361; б) Д^Т 361 К^Т 342; в) Д^Т 361 К^Т 341; г) Д^Т 341 К^Т 361.

Тема 5. Облік ощадних сертифікатів

Сутність ощадних сертифікатів. Іменні сертифікати. Неіменні сертифікати. Облік придбання ощадних сертифікатів. Оподаткування прибутковим податком ощадних сертифікатів. Облік операцій із ощадними сертифікатами.

Запитання для самоперевірки знань за темою 5

1. Подайте визначення терміна «ощадний сертифікат».
2. Назвіть реквізити, які містять ощадні сертифікати?
3. На яких рахунках ведеться облік ощадних сертифікатів?

Контрольні тести до теми 5

1. Ощадний сертифікат – це:

- а) документ, що засвідчує депонування коштів у банку;
- б) свідчення внесення коштів до інвестиційного фонду;
- в) письмове засвідчення внесення коштів до акціонерного товариства;
- г) усі відповіді не правильні.

2. Іменні ощадні сертифікати обертаються в наступний спосіб:

- а) вільному обігу не підлягають;
- б) обертаються тільки з дозволу національного банку України (НБУ);
- в) обертаються вільно, крім фондової біржі;
- г) обертаються вільно (без жодних обмежень).

3. Бланки сертифікатів мають наступні реквізити:

- а) найменування цінного папера, назва й місцезнаходження емітента, кількість цінних паперів;
- б) серія й номер, дата випуску (для облігацій місце випуску), тип і категорія, строк виплати дивідендів, підпис керівника, печатка емітента;
- в) номінальна вартість, ім'я власника (для іменних цінних паперів), розмір статутного фонду.
- г) усе зазначене вище.

4. Ощадні сертифікати повинні мати наступні реквізити:

- а) найменування цінного папера – ощадний (депозитний сертифікат), підпис керівника;
- б) найменування кредитної установи (банку), адреса, порядковий номер сертифіката, печатка;
- в) дата внесення депозиту, розмір депозиту, строк погашення внеску, процентна ставка за користуванням депозиту;
- г) усі відповіді не правильні.

5. З банківського рахунку сплачена сума придбаного депозитного сертифіката:

- а) Д^Т 311 К^Т 351; б) Д^Т 311 К^Т 352; в) Д^Т 351 К^Т 311; г) Д^Т 352 К^Т 311.

6. Нараховані відсотки на ощадні сертифікати:

а) Д^Т 371 К^Т 732; б) Д^Т 372 К^Т 732; в) Д^Т 732 К^Т 373; г) Д^Т 373 К^Т 732.

7. Погашено вартість ощадного сертифіката:

а) Д^Т 341 К^Т 311; б) Д^Т 311 К^Т 351; в) Д^Т 351 К^Т 311; г) Д^Т 162 К^Т 311.

8. Отримано на поточний рахунок нараховані відсотки за ощадними сертифікатами:

а) Д^Т 301 К^Т 373; б) Д^Т 377 К^Т 311; в) Д^Т 311 К^Т 377; г) Д^Т 311 К^Т 373.

Тема 6. Облік казначейських зобов'язань

Визначення терміна «казначейські зобов'язання». Випуск і види казначейських зобов'язань. Сплата доходу за казначейськими зобов'язаннями. Облік операцій із казначейськими зобов'язаннями.

Запитання для самоперевірки знань за темою 6

1. Наведіть визначення терміна «казначейське зобов'язання».
2. Назвіть види казначейських зобов'язань.
3. На яких рахунках ведеться облік казначейських зобов'язань?

Контрольні тести до теми 6

1. Казначейське зобов'язання – це:

- а) пайові цінні папери;
- б) приватизаційні цінні папери;
- в) похідні цінні папери.
- г) боргові цінні папери;

2. На казначейські акції дивіденди нараховуються в наступний спосіб:

- а) дивіденди нараховуються у фіксованих розмірах;
- б) дивіденди нараховуються за рішенням зборів акціонерів;
- в) дивіденди за ними не нараховуються.

3. Види казначейських зобов'язань:

- а) короткострокові – до 1 року;
- б) середньострокові – від 1 до 5 років;
- в) довгострокові – від 5 до 25 років;
- г) жодна з відповідей не правильна.

4. Одержані від міністерств, відомств та інших головних розпорядників державних коштів казначейські векселі, перший векселедержатель відображає:

- а) Д^Т 34 К^Т 46; б) Д^Т 46 К^Т 34.

5. Передача казначейських векселів для погашення кредиторської заборгованості за вексельною сумою:

- а) Д^Т 34 К^Т 63; б) Д^Т 63 К^Т 34.

6. Одержано за згодою казначейського векселя від векселедержателя на погашення дебіторської заборгованості за відвантажену продукцію, товари й інше майно, виконані роботи та надані послуги на вексельну суму:

- а) Д^Т 34 К^Т 36; б) Д^Т 36 К^Т 34.

7. Придбання за договором купівлі–продажу казначейських векселів відображається:

- а) Д^Т 34 К^Т 36; б) Д^Т 34 К^Т 63.

8. Казначейські векселі, не пред'явлені до погашення в установлений термін, списуються:

- а) Д^Т 94 К^Т 34; б) Д^Т 45 К^Т 34.

9. Після нарахування коштів казначейський вексель зараховується як сплата податків до Державного бюджету України; або передано вексель на погашення кредиторської заборгованості за згодою відповідних кредиторів:

- 1) а) Д^Т 311 К^Т 34; б) Д^Т 34 К^Т 311.

- 2) а) Д^Т 63 К^Т 71; б) Д^Т 71 К^Т 63.

3. ГЛОСАРІЙ

Андеррайтинг – розміщення (підписки, продаж) цінних паперів торгівцем цінними паперами за дорученням, від імені та за рахунок емітента.

Акцепт – це згода платника на сплату Переказного векселя.

Акцепт вексельний – згода на сплату векселя, зафіксована відповідним написом акцептанта на векселі.

Акцепт на поставку – згода на довготермінову операцію з цінними паперами.

Аваль (фр. aval) – це вексельне доручення, яке гарантує сплату векселя.

Акція – це цінний папір без визначення строку обігу, який посвідчує внесення визначеного паю до Статутного фонду акціонерного товариства (компанії), дає право на участь в управлінні ним і на отримання частини прибутку у вигляді дивідендів, а також на участь у розподілі майна в разі ліквідації товариства (компанії).

Акція з варрантом – привілейована акція, до якої додано варрант (свідectво) на купівлю простої акції.

Акція активна – акція, котирування якої висвітлюється в щоденних газетах, яка відбиває ситуацію на фондовому ринку і щодо якої відбувається найбільше біржових операцій із купівлі–продажу.

Акція в умовній консигнації – вид акцій, які ще не випущені, але вже котируються на біржі.

Акція дохідна – акція, дивідендна плата за якою перевищує середній рівень.

Акція захищена – акція, курс якої відносно стабільний під час економічного спаду.

Акція номінативна – акція, видана на ім'я певної особи й зареєстрована у книзі-реєстрі акцій компанії.

Авалювання векселя – оформлення авалю.

Анулювання цінних паперів – скасування емітентом прав на володіння цінними паперами з одночасним зменшенням статутного капіталу (таке зменшення здійснюється через анулювання цінних паперів, які є власністю емітента).

Авізо (іт. *avviso* – повідомлення) – офіційне повідомлення банку або банківський лист про виконання ним розрахункової операції (відправлення векселя, товарів, переказ грошей тощо), яке надсилається іншому банкові чи клієнту.

Авуари (фр. *avoir* – майно, надбання) – майно, активи, наявні гроші (у національній та іноземній валюті), чеки, векселі, акредитиви, інші цінні папери, а також золото та цінності, за рахунок яких здійснюються платежі, погашаються борги та зобов'язання їхніх платників, платіжний обіг між країнами.

Агресивні цінні папери – акції, облігації й інші цінні папери, курс яких може значно зрости відповідно до прогнозованої кон'юнктури фондового ринку і які купують з метою отримання значних прибутків.

Адендум – прикріплений до акції аркуш паперу, на якому під час передачі акції іншій особі розписується попередній її тримач.

Адміністрація цінних паперів – сукупність проблем із управління цінними паперами, які вирішує відповідний підрозділ банку за дорученням клієнта.

Ажур – стан бухгалтерського обліку, за якого рахункові записи робляться одразу ж після здійснення господарських операцій, а всі обліково-розрахункові роботи виконуються у встановлені терміни.

Аквізиція – придбання одним або кількома акціонерами всіх акцій підприємства, що рівноцінно придбанню цього підприємства.

Акціонерне товариство – основна форма організації великих і частини середніх підприємств, капітал яких формується від продажу акцій та інших цінних паперів.

Акціонерний капітал – капітал акціонерного товариства, що складається з багатьох індивідуальних капіталів, його зростання у процесі капіталізації

частини прибутку, а також залучення частини коштів вкладників через продаж акцій та облігацій.

Вид цінних паперів – окремі елементи системи цінних паперів.

Векседавець – позичальник, боржник, який видав вексель про отримання кредиту та зобов'язаний погасити вексель (повернути кредит).

Векселетримач – власник векселя, який має право отримати зазначену в ньому грошову суму.

Вексель – це письмово оформлене боргове зобов'язання встановленого зразка, яке засвідчує безумовне грошове зобов'язання векседавця сплатити після настання строку певну суму грошей власнику векселя (векселедержателю).

Вексель до сплати – сума заборгованості за акцептованими торговими векселями, які підлягають сплаті в зазначений термін.

Вексель до отримання – вексель, за яким належить отримати кошти.

Вексель казначейський – вексель, випущений державою для покриття її боргів.

Вексель перевідний – виписаний векселетримачем вексель, у якому міститься вимога векселетримача до векседавця сплатити зазначену суму пред'явнику векселя або зазначеній у векселі особі чи особі, яку він укаже після закінчення терміну векселя.

Вексель-соло – вексель, що містить тільки один підпис особи, зобов'язаної сплатити платіж.

Вексель комерційний – вексель, виданий позичальником під заставу товару.

Вексель товарний – вексель, який виникає на основі реальних операцій із купівлі – продажу товарів у кредит.

Вексельна дисципліна – сукупність правил точного виконання вексельних зобов'язань.

Валюта векселя – грошова одиниця, у якій виставлено вексель.

Вексельний акцепт – згода на сплату векселя, що оформлюється у вигляді відповідного напису акцептанта на векселі.

Вексельний кредит – форма кредитування банком векселедержателя достроковою виплатою йому зазначеної у векселі суми з вирахуванням відсотків із часу обліку векселя до терміну платежу за ним, а також суми банківської комісії.

Вексельний курс – ціна іноземного векселя в місцевій валюті.

Вексельний обіг – обіг векселів у сфері, у якій вони виконують роль грошей.

Варрант – вид цінних паперів, що надає право покупцеві облігацій чи привілейованих акцій придбати звичайні акції за визначену ціну.

Варрант безтерміновий – інвестиційний сертифікат, який дає право на купівлю певної кількості звичайних акцій емітента без будь-яких обмежень щодо термінів.

Варрант валютний – облігаційний варрант, який надає право на купівлю додаткових цінних паперів того самого позичальника в іншій валюті.

Варрант підписний – варрант, який надає власникові акцій право на купівлю певної кількості простих (звичайних) акцій того самого емітента.

Вартість цінних паперів – вартість, що визначається сумою доходів, які цінні папери можуть принести їх власникові.

Депозитне свідоцтво – це цінний папір, який підтверджує, що особа володіє акціями однієї з іноземних корпорацій, що зберігаються в одному з банків, і має право отримати дивіденди, а також частину активів цієї корпорації у випадку її ліквідації. Депозитні свідоцтва надають корпораціям можливість доступу до іноземних фондових ринків, а іноземні громадяни, замість купівлі акцій зарубіжних підприємств, мають змогу придбати їхні субститути у вигляді депозитних свідоцтв.

Емітент – це юридична особа, яка здійснює випуск цінних паперів.

Емісія – установлена законодавством послідовність дій емітента щодо випуску та розміщення емісійних цінних паперів.

Інвестор – юридична або фізична особа, яка вкладає свої кошти в цінні папери.

Індосамент – передавальний напис на ордерному цінному папері, що посвідчує перехід прав за цінним папером до іншої особи.

Індосант – фізична або юридична особа, яка є власником ордерного цінного паперу.

Іпотечні цінні папери – цінні папери, випуск яких забезпечений іпотечним покриттям (іпотечним пулом) і які посвідчують право власників на отримання від емітента коштів, що ім. належать.

Котирування – механізм визначення та/або фіксації ринкової ціни цінного папера.

Казначейські зобов'язання – це різновид цінних паперів на пред'явника, які розміщуються на добровільних засадах, посвідчують внесення їх тримачами грошових коштів до бюджету і надають право на отримання фінансового доходу протягом усього терміну володіння цими цінними паперами.

Казначейські векселі – різновид державних ринкових цінних паперів та основний тип короткотермінових зобов'язань держави (до 12 місяців).

Капітал несплачений – не сплачена акціонерами, які придбали акції, частина акціонерного капіталу.

Капітал номінальний – сумарна вартість, на яку планують випустити акції засновники акціонерного товариства.

Капітал облігацій – капітал компанії, що формується за рахунок випуску і продажу облігацій.

Капітал фондовий – капітал, укладений в акції й облігації.

Лістинг – сукупність процедур із уключення цінних паперів до реєстру організатора торгівлі та здійснення контролю за відповідністю цінних паперів та емітента умовам і вимогам, установленим правилами організатора торгівлі.

Міжнародний ідентифікаційний номер цінних паперів – номер (код), який дозволяє однозначно ідентифікувати цінні папери або інший фінансовий інструмент, і присвоєння якого передбачено законами України.

Облігація (лат. *obligatio* – зобов'язання) – один із найпоширеніших видів цінних паперів на пред'явника, що є борговим зобов'язанням позичальника (емітента).

Облігації державні – облігації, випущені державою.

Облігації довготермінові – облігації, термін погашення яких перевищує кілька років.

Облігації активні – боргові цінні папери, які часто надходять до продажу, вільно обертаються на ринку цінних паперів.

Облігації відсоткові – облігації, дохід на які виплачується у вигляді фіксованого відсотка, переважно, за кожною облігацією за відрізним купоном.

Облігації іменні – облігації, власники яких реєструються у спеціальній книзі.

Облігації конвертовані – облігації, які можуть обмінюватися на інші цінні папери (насамперед, на акції) компанії, яка їх випустила.

Облігації муніципальні – облігації, випущені міськими, місцевими органами влади у вигляді позики під муніципальну власність.

Облігації серійні – облігації, термін погашення яких настає періодично, за певний час або погашаються серіями випуску.

Облігації звичайні – облігації, що не конвертуються в акції, але можуть погашатися достроково через викуп їх емітентом.

Облігації з правом дострокового викупу – облігації, які емітент може викупити до настання терміну їх погашення за заздалегідь обумовленою ціною.

Обіг цінних паперів – укладання та виконання угод щодо цінних паперів, яку не пов'язано з їх випуском.

Облігація дисконтна – облігація, що продається на вторинному ринку за ціною, нижчою від номіналу.

Опціон – це угода між партнерами, один із яких виписує і продає опціонний сертифікат, а інший – купує його, тобто отримує право до обумовленої дати за фіксовану ціну придбати певну кількість акцій в особи, яка виписала опціон, або ж продати їх.

Ощадні сертифікати – це письмове свідоцтво кредитної установи (банку) про депонування грошових коштів, що засвідчує право вкладника на одержання після закінчення встановленого терміну депозиту і процентів за ним.

Похідні цінні папери – цінні папери, механізм випуску й обігу яких пов'язаний із правом придбання чи продажу протягом строку, встановленого договором, цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів.

Товаророзпорядчі цінні папери – цінні папери, які надають їхньому держателю право розпоряджатися майном, указаним у цих документах.

Фінансові інструменти – цінні папери, строкові контракти (ф'ючерси), інструменти грошового обігу, відсоткові строкові контракти (форварди), строкові контракти на обмін (на певну дату в майбутньому) в разі залежності ціни від відсоткової ставки, валютного курсу чи фондового індексу (відсоткові, курсові чи індексні), опціони, що дають право на купівлю або продаж будь-якого з зазначених фінансових інструментів, у тому числі тих, що передбачають грошову форму сплати (курсіві та відсоткові опціони).

Ф'ючерс – є контрактом, згідно з яким особа, що його уклала, бере на себе зобов'язання після закінчення певного строку продати клієнтові (або купити в нього) відповідну кількість фінансових інструментів за обумовленою ціною.

Цінні папери – це грошові документи, що засвідчують право власності на той чи інший вид капіталу, визначають відносини юридичної особи, яка їх випустила, та їхнього власника й передбачають виплату доходу у вигляді дивідендів або відсотків, а також можливість передання грошових та інших прав, що впливають із цих документів, іншим особам.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Основні:

1. Ткаченко, Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність [Текст] : підручник / Н. М. Ткаченко; – К. : Алетра, 2008. – 1080 (С.705 – 760). ISBN 966-8533-30-5.
2. Завгородний, В. П. Бухгалтерский учет в Украине (использ. нац. стандартов) [Текст] : учеб. пособие для студентов вузов. – 5-е изд., доп. и перераб. / В. П. Завгородний; – К. : А.С.К., 2001. – 848 с. ISBN 966-539-303-0.
3. Кравченко, О. А. 25 Положень (стандартів) бухгалтерського обліку [Текст] : / О. А. Кравченко; – К. : КНТ, 2002. – 96 с.

Додаткові:

4. Васильев, А. В. Рынок ценных бумаг, акционерные общества. Антикризисное управление [Текст] / А. В. Васильев, Ю. С. Потемкин; – Х. : Фолио, 2001. – 316 с. ISBN 966-03-1533-3.
5. Селезнёв, В. В. Основы рыночной экономики Украины [Текст] / В. В. Селезнёв, Учебное пособие. – 2-е изд., доп. и перераб. – К. : А.С.К., 2002. – 656 с. Гл. 12 С. 392 – 427. ISBN 966-539-377-4.
6. Кравченко, Ю. Рынок ценных бумаг в вопросах и ответах [Текст] Учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп / Ю. Кравченко; – К. : Ника-Центр, 2005. – 536 с. ISBN 966-521-329-6.
7. «Про цінні папери і фондову біржу» [Текст] : закон України від 18. 06. 1991 р. № 1202-ХІІ.
8. «Про державне регулювання ринку цінних паперів» [Текст] : закон України від 30. 10. 1996 р. № 448/96-ВР.
9. «Про переказні та прості векселі» [Текст] : закон України від 06. 07. 1995 р. запроваджений Женевською конвенцією.

10. «Про обіг векселів в Україні» [Текст] : закон України від 05. 04. 2001 р. № 2374-III.
11. Положення про придбання, реалізацію та анулювання акціонерними товариствами власних акцій, затверджене Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку [Текст] : від 19. 04. 2000 р. № 42. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11. 05. 2000 р. за № 273/4494.
12. «Про оподаткування прибутку підприємства» [Текст] : закон України від 22. 05. 1997 р. № 283/97 – ВР зі зм. і доп., внесеними законом України № 349-IV від 24. 12. 2002 р.
13. «Про цінні папери та фондовий ринок» [Текст] : закон України від 23. 02. 2006 р. № 3480-IV.
14. «Про затвердження Порядку використання векселів Державного казначейства» [Текст] : Постанова Кабінету Міністрів України від 27. 06. 1996 р. № 689.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки
до самостійного вивчення курсу

«ОБЛІК ЦІННИХ ПАПЕРІВ»

*(для студентів 5 курсу заочної форми навчання
спеціальності 7.03050901 – «Облік і аудит»)*

Укладачі: **АЧКАСОВ** Анатолій Єгорович,
КОСЯК Антоніна Петрівна

Відповідальний за випуск *Т. А. Пушкар*

Редактор *К. В. Дюкар*
Комп'ютерний набір *А. П. Косяк*
Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2011, поз. 592 М

Підп. до друку 09.12.2011 р.	Формат 60x84/16
Друк на ризографі.	Ум. друк. арк. 1,4
Тираж 100 пр.	Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12. 05. 2011р.